

[B] **BRILJANT DAN WEL BAGGER.
BRIEVEN VAN NANNE TEPPER**

“Overigens mijn ‘ultieme ambitie:’”, schrijft Nanne Tepper op 27 juli 1996 aan collega Geerten Meijnsing, “een deeltje Privé-domein.” Tepper is twintig jaar later – postuum weliswaar, maar toch – misschien wel iets mooiers overkomen dan opgenomen worden in die beroemde reeks van *De Arbeiderspers*: er is een behoorlijke selectie brieven verschenen, uit een overigens indrukwekkend totaal, onder de bijna militaire titel *De kunst is mijn slagveld*. Een slagveld waarin Tepper uiteindelijk omkwam. Op vijftigjarige leeftijd beëindigde hij in 2012 te Groningen zijn leven. Zijn toch al zo troebele geest zakte steeds verder weg, waarna medicijnen hem dempten en hem het schrijven definitief onmogelijk maakten.

Met die kennis in je achterhoofd, daar beland na lezing van een fraaie levensreconstructie die journalist Igor Wijnker schreef voor *Vrij Nederland*¹, meen je in de laatste brieven al een soort vooruitwijzing te lezen naar dat treurige einde. Niet alleen is Teppers toon daar nurkser dan voorheen en verwijderd hij zich van zijn correspondenten, de brieven worden ook korter en er vallen steeds grotere intervallen tussen de brieven. Dat kan betekenen dat Tepper minder vaak brieven schreef, of dat bezorger Nick ter Wal minder brieven uit die periode, om welke reden dan ook, heeft opgenomen. In het verhaal van Wijnker valt overigens te lezen dat Tepper zichzelf al vanaf 1999 niet meer serieus nam als schrijver.

Begon Tepper “pas” in 1993 met het schrijven van brieven? Dat weten we ook niet. Maar het lijkt een geschikt jaar om Teppers brievenspoor op te pakken, omdat hij vanaf dat jaar serieus werk begon te maken van de romanschrijverij, datgene waar hij zijn roem aan te danken heeft. Als late tiener, twintiger en vroege dertiger wilde Tepper ook al graag een roman schrijven, maar muziekmaken, zuipen, drugs en een onregelmatig leven beletten hem dat. In de brieven wordt er regelmatig aan dat ongeordende leven van toen gerefereerd, een leven dat hij afzwoer om zich volledig aan de kunst, de romankunst dus, te kunnen wijden. Spijt heeft hij niet van die roerige jaren, maar hij heeft zijn portie rock-'n-roll wel gehad. Instemmend citeert Tepper enkele malen Flaubert, die stelde dat een kunstenaar

het leven als de zee moest zien, en niet verder dan zijn middel het water in moest gaan.

Maar Tepper zelf bleef rock-'n-roll, hoeveel watten hij ook in zijn oren propte, hoezeer hij de gordijnen overdag ook gesloten hield, hoe weinig kroegen hij ook aandeed. “*Fuck em!*”, schrijft hij vaak in de brieven, waarmee hij maar even wil aangeven dat die of die mooi de boom in kan met z'n kritiek, z'n slechte boek of anderszins verwerpelijke opvattingen of gedrag. Vanaf het moment dat Tepper zichzelf als romanschrijver serieus begon te nemen was maar één ding belangrijk, te weten het afronden en laten publiceren van die roman. Zijn debuut zou de titel *De eeuwige jachtvelden* (1995) meekrijgen, een incestueus getinte roman over de teloorgang van een Oost-Gronings gezin, die meteen veel teweegbracht. Het leverde hem lovende kritieken op en enkele jaren later een Engelse vertaling (*The Happy Hunting Grounds*). Vermeldenswaardig is ook *De vaders van de gedachte*, dat het in 1999 tot de shortlist van de Libris Literatuur Prijs schopte. Maar daarna was de koek wel zo ongeveer op voor Tepper.

Het kan natuurlijk zo zijn dat we in de toekomst vergelijkbare brievenboeken kunnen lezen van mannen als Jamal Ouariachi of Anton Dautzenberg – twee relatief jonge schrijvers in wie je een Tepperiaans temperament vermoedt – maar tijdens het lezen van dit brievenboek valt je telkens de gedachte in dat dit een uniek document is. Er staan misschien zinnen of alinea's in die ook uit een andere pen hadden kunnen komen, maar over een volledige brief kun je dat niet zeggen. Tepper schrijft rechtdoorzee, recht op de man af, schakelt onweerstaanbaar tussen platvloers en diepzinnig, tussen *slang* en essayistische bespiegeling en schrijft op een manier die als de expressie kan worden gezien van zijn eigen romantische, gejaagde, geïrriteerde geest. Het is op z'n zachtst gezegd niet altijd even genuanceerd – iets is vaak óf verschrikkelijk óf geweldig – maar dat is zelden niet te verkroppen of gewoon “dom”. Tepper was een eenzellige, extreme geest met een hekel aan grijstinten (of hij wilde zijn geadresseerden er niet mee vervelen), waardoor je op zo goed als elke pagina wel getraakteerd wordt op een opinie waar van alles tegen in te brengen is, maar die toch helemaal past bij de schrijver ervan. Juist doordat Tepper zo veel wegzet in dan wel de hoek briljant (Mahler,

Faulkner, Nabokov) dan wel de hoek bagger (Bach, Zwagerman; ach, bijna elke Nederlandse schrijver), ontstaat er een krachtig geschrift: Tepper redeneert dóór – in dienst van het eigen grote gelijk weliswaar – waar anderen er vanwege beschaafde omgangsvormen, niet-zeker-weten of welke censor dan ook allang mee waren opgehouden.

De in Hoogezand en Veendam opgegroeide Tepper schrijft ergens dat hij een boer is die juist overál van wil vreten wat hij niet kent. Voortdurend is hij nog ontdekkingen aan het doen in de kunst; je krijgt de indruk dat hij niet helemaal gelooft in “vormende jaren”, dat dit vormen gewoon een leven lang doorgaat. Wat wel verbaast, is dat hij zich ondanks die open, bewonderenswaardige houding (hij proeft gangstarap en klassiek; Gumbah en Stendhal) wel voortdurend op zijn Oost-Groningse wortels blijft beroepen. Zo zeggen we dat hier in Groningen, zo gaan we daarmee om in het Noorden: iets van een pit, een onveranderlijke stugheid droeg hij ontegenzeggelijk in zich. Misschien wilde hij geestelijk in contact blijven met het eigen erf omdat hij er kunst van wilde maken. Maar wat benepen komt zijn afkeer van personen of de Randstad wel over. Amsterdam is vanwege de vermeende kleinburgerlijkheid “Hamsterdam” bij Tepper, maar het is maar de vraag waar hij die kwalificatie op baseerde, want als hij noodgedwongen een keer naar die stad afreist, merkt hij op dat hij er al jaren niet meer is geweest. Tepper had vijanden nodig om zijn haat te kunnen laten branden, zo valt voorzichtig te concluderen, de haat of in elk geval woede waarmee hij de motor van zijn schrijven voortjoeg.

Maar voor mij, net als Tepper opgegroeid in het door rukwind en slagregen geranselde Nederlandse, modderige noorden (niet zo noordelijk als hij, maar toch), is deze uitgave niet minder dan belangwekkend. Ik was dagen in de ban van deze van zwarte humor, strijdbaarheid en hemelbestorming doortrokken stem, waarachter iemand schuilgaat die tegen de klippen op iets uit diezelfde zompigheid probeerde op te trekken, namelijk Grote Literatuur, zonder zich daarbij te laten beïnvloeden door de lamlendigheid, de zogenaamde fijngevoeligheid, de politieke correctheid waar je “de” literatuur te vaak mee associeert. En wat mikte hij hoog! Zonder problemen had hij met een week, autobiografisch getint geschrift op de proppen kunnen komen om

indruk te maken op de goegemeente, maar zoiets had Tepper helemaal niet voor ogen. Zijn debuut hing hij compositorisch op aan een symfonie van Mahler, wat ironisch genoeg niet door de beroepslezers in het westen des lands werd opgemerkt. En dat met niet meer dan havo en een halve lerarenopleiding op zak: volksverheffing, *eet uw hart uit*. Een quote uit een brief aan opnieuw Geerten Meijnsing laat het best zien uit welke hoek Tepper kwam aanwaaien: “Wat ben je toch een rare vogel: verlangen naar constante studie van geleerde boeken. Ik heb nog geen spatje van een scholast in mij. Ik leef altijd op de wilde vaart.”

SEBASTIAAN KORT

NANNE TEPPER, *De kunst is mijn slagveld. Brieven 1993-2001*, AtlasContact, Amsterdam, 2016, 752 p.

Noot

(1) Igor Wijnker, ‘De dood van Nanne Tepper’,

Vrij Nederland, juni 2013.

Online: www.vn.nl/de-dood-van-nanne-tepper/